

Izing Máté Antal²⁷

A Magyarországról Szlovákiába irányuló működőtőke térszerkezete és etnikai összefüggései

A tanulmány a Magyarországról Szlovákiába irányuló működőtőke-befektetések (FDI) térbeli mintázatait, meghatározó tényezőit és a szlovákiai magyar kisebbséggel fennálló kapcsolatát vizsgálja. A kutatás elméleti háttérét a társadalmi tőke, az etnikai kapcsolati tőke és a gazdasági etnocentrizmus koncepciói adják, amelyek a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok értelmezéséhez nyújtanak keretet. A tanulmány bemutatja Szlovákia FDI-vonzó képességének alakulását az önálló állammá válást követő időszakról napjainkig, különös tekintettel az európai integráció, a globális gazdasági válságok és az exportorientált fejlődési modell hatásaira. Az empirikus elemzés során Hoover-index, gravitációs potenciálmódel, korrelációs és regressziós módszerek alkalmazásával kerül sor a működőtőke területi koncentrációjának, valamint a magyar kisebbség és a magyar eredetű tőke közötti összefüggések feltárására. Az eredmények rámutatnak, hogy a külföldi működőtőke rendkívül erősen koncentrálódik a pozsonyi régióban, miközben a keleti és középső országrészek strukturális alulbefektetettséggel jellemezhetők. A vizsgálatok ugyanakkor igazolják, hogy a nem fővárosi térségekben a magyar népesség aránya és a Magyarországról érkező működőtőke jelenléte között szignifikáns pozitív kapcsolat figyelhető meg, amely az etnikai kapcsolati hálózatok és a bizalmi kapcsolatok gazdasági jelentőségére utal. A kutatás megállapítja, hogy a magyar FDI térbeli eloszlását nem kizárólag piaci és makrogazdasági tényezők, hanem a történeti, kulturális és nyelvi kötődések által meghatározott kapcsolati tőke is befolyásolja. Az eredmények hozzájárulnak a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok és a kisebbségi közösségek gazdaságfejlesztő szerepének jobb megértéséhez, valamint rámutatnak a célzott regionális fejlesztési és hálózatépítési programok jelentőségére a Kárpát-medence gazdasági integrációjának erősítésében.

Kulcsszavak: működőtőke-befektetés (FDI), Szlovákia, szlovákiai magyarság, etnikai kapcsolati tőke, gazdasági etnocentrizmus, regionális egyenlőtlenségek, határon átnyúló gazdasági kapcsolatok.

Jel-kódok: H24, R11

The Spatial Structure and Ethnic Determinants of Hungarian Foreign Direct Investment in Slovakia

This study examines the spatial patterns, determinants, and ethnic embeddedness of Hungarian foreign direct investment (FDI) in Slovakia. The theoretical framework is based on the concepts of social capital, ethnic relational capital, and economic ethnocentrism, which provide an interpretative perspective for understanding cross-border economic interactions. The paper reviews the evolution of Slovakia's FDI attractiveness from the period following independence to the present day, with particular attention to the impacts of European integration, global economic crises, and the country's export-oriented development model. The empirical analysis applies Hoover index calculations, a gravity potential model, and correlation and regression techniques to investigate both the territorial concentration of FDI and the relationship between the Hungarian minority population and the spatial distribution of Hungarian capital. The results reveal a highly concentrated pattern of foreign direct investment in the Bratislava region, while eastern and central parts of Slovakia remain structurally underinvested. At the same time, the findings demonstrate a significant positive relationship between the proportion of the Hungarian minority and the presence of Hungarian FDI in non-metropolitan regions, highlighting the economic relevance of ethnic networks, trust-based relationships, and cross-border social capital. The study argues that the spatial distribution of Hungarian investment is influenced not only by

²⁷ doktorandusz hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola. mate.izing@stud.uni-corvinus.hu

market conditions and macroeconomic factors, but also by historical, cultural, and linguistic ties embedded in ethnic relational networks. The results contribute to a better understanding of cross-border economic cooperation and the development potential of minority communities, while also EMPHASIZING the importance of targeted regional development and network-building policies for strengthening economic integration within the Carpathian Basin.

Keywords: Foreign Direct Investment (FDI); Slovakia; Hungarian Minority in Slovakia; Ethnic Relational Capital; Economic Ethnocentrism; Regional Inequalities; Cross-Border Economic Relations.

Jel codes: H24, R11

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2026.34>

I. Bevezetés

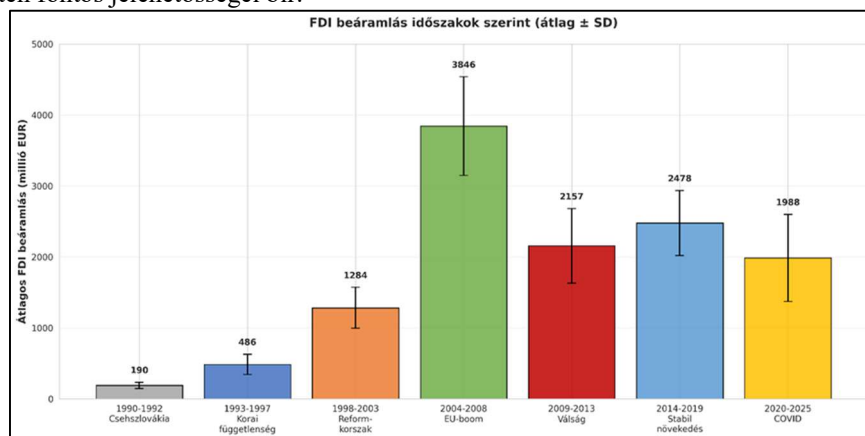
A nemzetközi és hazai gazdaságföldrajzi, közgazdasági és társadalomtudományi kutatások sok aspektusban rámutattak arra, hogy a társadalmi – és ezen belül a kapcsolati – tőke a vállalkozások egyik alapvető, elemi erőforrása (Portes, 1998; Putnam, 1993), s ez különösen igaz a Kárpát-medence sajátos etnikai térszerkezetére. Noha a hazai szakirodalomban, a politikában és a közéletben a külföldi magyar kisebbségekkel kapcsolatos tanulmányok a rendszerváltoztatás óta egyre hangsúlyosabban jelennek meg, azonban ezek jellemzően az őshonos külföldi magyar közösségek demográfiai, politikai és jogi aspektusaihoz szűlelnek. A magyar kisebbségek gazdasági helyzetét fókuszba helyező kutatások azonban jóval szerényebb számban állnak rendelkezésünkre (Kiss, 2010; Péti et al., 2021). Mindez még hangsúlyosabb a többségében magyarlakta térségek, települések viszonylatában, ahol a magyar közösségek jelentős, akár domináns szerepet töltenek be jövőkéjük, fejlesztési törekvéseik kialakításában és megvalósításában. Ezeknek a térségeknek ráadásul kiemelt jelentősége van a magyarság hosszú távú megmaradása szempontjából is, ezért társadalmi–gazdasági helyzetük célzott kutatása nemzetstratégiai szempontból alapvető fontosságú (Borbély, 2024).

A kifejezetten a külföldi magyar népesség gazdasági helyzetét felmérő kutatások elsősorban a képzettségi és foglalkoztatási viszonyokon, a társadalom rétegzettségén keresztül adtak betekintést a határon túli magyar közösségek társadalmi–gazdasági színvonalába (Kiss, 2010; Csata, 2015). Ezek a külföldi magyarság társadalmi–gazdasági pozícióinak megismerése szempontjából alapvető fontosságú elemzések jobbára a vizsgált nemzetrészek összmagyarságára vonatkozóan tesznek érvényes megállapításokat, ugyanakkor Borbély Máttyás által megfogalmazott kritika (Borbély, 2024), hogy ezen kutatások jellemzően kimerülnek az egyes határon túli régiók középszintű közigazgatási terület egységeinek (járások, megyék) társadalomstatistikai elemzésében. Noha a két ország kölcsönösen rendkívül fontos gazdasági partnerei egymásnak, azonban kapcsolódó külgazdasági elemzések is alátámasztják, hogy jóval kevesebb szó esik a határon átvélő „magyar–magyar” kapcsolatok szerepéről, a gazdasági etnocentrizmus és a kapcsolati tőke súlyáról, változásáról Szlovákia függetlenedésétől napjainkig. A kapcsolati tőke felhasználásával a gazdasági szereplők előnyre tehetnek szert, például az információáramlás felgyorsulása vagy egyéb tranzakciós költségek csökkentése révén. Ugyanakkor ennek negatív hozadéka is lehet. A Kárpát-medence más térségeire már számos vizsgálat készült e kérdés kutatására, Erdély esetében Csata Zsombor, Kárpátalja vonatkozásában pedig Kovály Katalin publikációban (Csata, 2015; Kovály, 2018). Közös megállapításuk, hogy a kárpátaljai magyar vállalkozók körében a formális alapon szerveződő etnikai kapcsolati tőke az elmúlt évtizedekben felértékelődni látszik. Kovály Katalin 2019-ben megjelent doktori disszertációjának egyik legfontosabb konklúziója, hogy a vizsgált kelet-közép-európai befektetők egyelőre nem használják ki kellő mértékben meglévő etnikai kapcsolati tőkéjüket. Kulcskérdéssé válhat a jövőben, hogy a poszt szocialista térségben szocializálódott vállalkozók képesek lesznek-e közelíteni a nyugati vállalkozói kultúrához, és ezzel egyidejűleg a hatékony fejlődés útjára lépni, vagy megragadnak a kényszeredettség állapotában, ahol a bizalmatlanság és a bizonytalanság dominál.

A kutatás kvantitatív, több területi szintet összekapcsoló módszertani megközelítést alkalmaz. A működőtőke térbeli koncentrációjának és meghatározó tényezőinek feltárása Hoover-index, gravitációs potenciálmodell, valamint korrelációs és regressziós elemzések segítségével történt, különös tekintettel a magyar népesség területi aránya és a magyar eredetű FDI közötti összefüggésekre. A módszertan korlátját jelenti ugyanakkor, hogy a szlovákiai FDI-statisztikák területi besorolása jellemzően a vállalkozások bejegyzett székhelyéhez kötődik, ezért a több telephellyel rendelkező vállalatok befektetései részben a fővárosi régióban jelenhetnek meg akkor is, ha a tényleges gazdasági tevékenység más régiókban valósul meg. Ez a székhelyhatás Pozsony FDI-koncentrációjának felülbecslését, ezzel párhuzamosan pedig a vidéki térségek tényleges tőkevonzó képességének alulbecslését eredményezheti, ezért a területi eredmények értelmezésekor ezt a potenciális torzítást figyelembe kell venni.

II. A Szlovákiába érkező külföldi működőtőke karakteres periódusai

Szlovákia függetlenné válásakor az ország társadalmának és gazdaságának szétaggolságával is meg kellett küzdenie. A gazdasági felzárkózás viszonylag gyorsan végbemehetett, rövid idő alatt az Európai Unió egyik legjobban teljesítő kelet-közép-európai állama lett, az ország nem csak az EU, hanem az eurózóna tagjává is vált. Mindez meghozta számára azt a gazdasági függetlenséget, amelyet a csehszlovák-éra alatt nem tudott megvalósítani (Szigethy-Ambrus, 2023b). Napjainkban a kelet-közép-európai térség egyik prosperáló, dinamikus fejlődő országa. Felmerül, hogy a Magyarország és Szlovákia közötti gazdasági kapcsolatrendszerben hazánk ki tudja-e aknázni a két ország közötti „magyar–magyar” társadalmi–etnikai kapcsolatokat. Megítélésem szerint a „magyar tőke” nemzetközi, kelet-közép-európai áramlásának vizsgálata nemzetgazdasági és nemzetstratégiai kihívások kontextusában kiemelten fontos jelentőségű bír.

1. ábra: A Szlovákiába beáramló FDI Szigethy-Ambrus N. (2023a) gazdasági periódizációs beosztása szerint, box-and-whisker plot vizsgálat alapján

Figure 1: FDI inflows into Slovakia according to the economic periodization classification by Szigethy-Ambrus N. (2023a), based on a box-and-whisker plot analysis

Forrás: EUROSTAT, UNCTAD, KSH, SR alapján saját szerkesztés

Szlovákia önálló állammá válását követően a működőtőke-beáramlás enyhén növekedett, de továbbra is korlátozott maradt. Az Oeconomus elemzése szerint a Mečiar-kormány időszakában a gazdaságpolitika kiszámíthatatlansága, a demokratikus, jogállami normák hiányosságai és a nyugati integráció lelassulása rontotta az ország befektetői megítélését. Bár bizonyos privatizációs ügyletek megvalósultak, ezek nem teremtettek stabil, hosszú távú FDI-környezetet.

Az 1998 utáni időszak az Oeconomus szerint valódi fordulópontot jelentett. A Dzsurinda-kormány által végrehajtott strukturális reformok, a piacgazdasági intézmények megerősítése és a tudatos felkészülés az EU-csatlakozásra jelentősen javította Szlovákia nemzetközi megítélését. Ennek eredményeként a külföldi működőtőke beáramlása érdemben megemelkedett. A befektetők immár hosszabb távon is stabil környezetet láttak, különösen az ipari és feldolgozóipari szektorokban. Az EU-csatlakozást követő években a Szlovákiába irányuló FDI látványos növekedést ért el. Ez az időszak Szlovákia egyik legsikeresebb gazdasági szakaszaként értékelhető. A belépés az egységes piacba, az euró bevezetésének előkészítése és az üzletbarát adó- és munkaerőpiaci környezet különösen vonzóvá tette az országot a multinacionális vállalatok számára. Az autóipari és beszállítói beruházások dominanciája ekkor alakította ki Szlovákia exportorientált, FDI-vezérelt növekedési modelljét.

A globális pénzügyi válság hatására a működőtőke-beáramlás visszaesett, azonban nem következett be drasztikus összeomlás. Az euróövezeti tagság stabilizáló szerepet játszott, mérsékelve a befektetői kockázatérzetet. Bár az új beruházások volumene csökkent, a már meglévő termelőkapacitások nagy része fennmaradt, ami a gazdasági modell relatív ellenálló képességére utal. A válságot követő időszakban a külföldi működőtőke-beáramlás ismét emelkedett, bár nem érte el az EU-csatlakozás utáni csúcspontokat. Ez a szakasz már kevésbé a mennyiségi, inkább a minőségi stabilizációról szólt. A befektetések továbbra is koncentráltan jelentek meg a feldolgozóiparban, miközben egyre inkább felszínre kerültek a modell korlátai, például a magas hozzáadott értékű ágazatok relatív hiánya.

A koronavírus-járvány újabb törést okozott a globális tőkeáramlásban. Ez Szlovákia esetében is megjelent a működőtőke-beáramlás csökkenésében, ugyanakkor a korábbi válságokhoz hasonlóan nem beszélhetünk teljes visszaesésről. A világjárvány rávilágított a túlzott ipari és exportfüggőség kockázataira, miközben a befektetők óvatosabbá váltak a hosszú távú beruházásokkal kapcsolatban. Az idősor alapján azonosíthatók a fő strukturális töréspontok Szlovákia gazdasági fejlődésében. Látható az EU-csatlakozás (2004) pozitív hatása, a 2008-as válság drasztikus visszaesést okozó hatása és a koronavírus-járvány által okozott átmeneti sokk. A ciklikusság-elemzés, trendszámítás és előrejelzési modellek hozzájárulnak a gazdaságpolitikai tervezés és a befektetés-ösztönző programok időzítésének kritikai értékeléséhez.

A 2004–2008-as EU-csatlakozás időszaka jelentette a tőkebefektetések történelmi csúcspontját (évi átlagban 3846 millió eurós FDI beáramlás), amely a 2008-as globális pénzügyi válság következtében meredeken visszaesett. Az ezt követő válság-időszakban (2009–2013) 44 százalékos csökkenés következett be. A 2014–2019-es stabilizációs periódusban újra növekedés volt jellemző, de a koronavírus-járvány hatására (2020–2025) ismét 20 százalékos visszaesés következett be. Az idősor világosan mutatja Szlovákia gazdaságának sebezhetőségét a globális gazdasági sokkok hatásaival szemben.

Szlovákiában egy főre jutó (fajlagos) reál GDP, a reál GDP (abszolút nagysága) és az infláció 2010 és 2022 között sajátos időszakkal rendelkezik. A szlovák gazdaság 2012-ben és 2013-ben ismét válsággal nézett szembe, azonban az uniós átlagnál kedvezőbb volt a növekedési ütem az exportorientált gazdaságpolitika hatására (Szigethy-Ambrus, 2023c).

A válságot követő években a térségi együttműködés tovább erősödött a két ország között. A globális értékláncokba történő integrációt az autóipar tovább mélyítette, a beszállítói kapcsolatokon keresztül: elsősorban a dunántúli vállalatok kapcsolódtak a szlovák autóiparhoz. Az áruforgalom a két ország között a válságot követően magas szinten stabilizálódott, szerkezetét tekintve az autóiparhoz és a feldolgozóiparhoz köthető termékek domináltak. A két ország közötti export is hasonló képet mutat: a 2008-as válságot követő években növekedés figyelhető meg, majd 2015-ben kis visszaesés történt, és azóta ismét növekedő tendencia azonosítható (Szigethy-Ambrus, 2023b).

A Magyarországról Szlovákiába irányuló áruexport összetétele alapján elmondható, hogy a gépek és szállítóeszközök teszik ki az export 56, a feldolgozott termékek 28, az energiahordozók 6, az élelmiszerek, italok és dohány 7, míg a nyersanyagok 3 százalékát. Szlovákiából Magyarországra 31 százalékban feldolgozott termékek, 29 százalékban gépek és szállítóeszközök, 23 százalékban

energiahordozók, 12 százalékban élelmiszerek, italok, dohány, 5 százalékban pedig nyersanyagok érkeznek. A magyar vállalkozások számára az üzleti lehetőségek Szlovákiában elsősorban a mezőgazdaságban, a feldolgozóiparban, a vízgazdálkodásban, az alternatív és megújuló energia területén léteznek (Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, 2024).

III. Eredmények

III.1. A népességeloszlás és a működőtőke térszerkezeti különbségei Szlovákiában

Az előzőekben elemzett gazdasági egyenlőtlenségek mellett a népességszám és a gazdasági teljesítmény közötti szélsőséges különbségek vizsgálata is szükséges. A területi egyenlőtlenségek mérésére a Hoover-indexet alkalmaztam, amely az FDI és a népesség területi megoszlása közötti eltérést kvantifikálja. A mutató a relatív koncentráció mértékét fejezi ki, és lehetővé teszi annak számszerű meghatározását, hogy a befektetések milyen mértékben centralizálódnak a fővárosi régióban a népességi arányhoz viszonyítva.

1. táblázat: A népességszám és a beérkező FDI területi eltéréseinek Hoover-index számításával történő elemzése

Table 1: Analysis of Regional Variations in Population and Inflow of FDI Using the Hoover Index

Hoover-index számítás:

$$H_FDI_POP = (1/2) \times \sum |x_i - y_i|$$

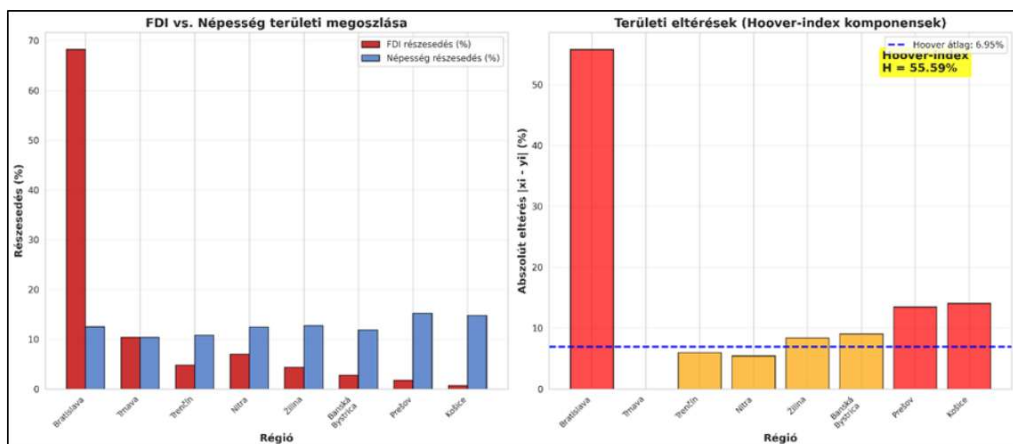
$$H_FDI_POP = (1/2) \times 111.17$$

$$H_FDI_POP = 55.585\%$$

Járás	xi (FDI %)	yi (Népesség %)	xi – yi	
Bratislava	68.21	12.48	+55.73	55.73
Trnava	10.41	10.41	0.00	0.00
Trenčín	4.78	10.78	-6.00	6.00
Nitra	6.99	12.43	-5.44	5.44
Žilina	4.37	12.75	-8.38	8.38
Banská Bystrica	2.78	11.85	-9.07	9.07
Prešov	1.75	15.23	-13.48	13.48
Košice	0.70	14.77	-14.07	14.07
**Σ	xi – yi	**		

Forrás: ŠÚ SR alapján saját szerkesztés

A bemutatott két oszlopdiagram a szlovákiai külföldi működőtőke-áramlások (FDI) és a népesség területi megoszlásának összehasonlító elemzését, illetve az ebből származtatott Hoover-index komponenseit szemlélteti.

2. ábra: A népességszám és a beérkező FDI területi eltéréseinek Hoover-index számítási eredményei

Figure 2: Results of the Hoover index calculation for regional variations in population and FDI inflows

Forrás: ŠÚ SR alapján saját szerkesztés

A bal oldali diagram („FDI vs. Néesség megoszlás”) nyilvánvalóvá teszi a szlovákiai főváros–vidék szakadék mértékét. Pozsony (Bratislava) régiója az FDI mintegy 68,2%-át koncentrálja, miközben az ország népességének csupán 12,5%-át adja. Ez azt jelenti, hogy a fővárosi térség FDI-intenzitása több mint ötszöröse annak, ami a demográfiai súlya alapján indokolt lenne.

Ezzel szemben a fennmaradó hét régió – Nagyszombat (Trnava), Trencsén (Trenčín), Nyitr (Nitra), Zsolna (Žilina), Besztercebánya (Banská Bystrica), Eperjes (Prešov) és Kassa (Košice) – együttesen az ország népességének 87,5%-át képviselik, mégis csupán az FDI 31,8%-át vonzzák. Ez az aszimmetria nem egyszerűen piaci véletlen, hanem strukturális gazdaságföldrajzi torzulásra utal.

Különösen figyelemre méltónak találom, hogy egyetlen régióban sem haladja meg az FDI-részesedés a népességi arányt Pozsonyon kívül. Nagyszombat (Trnava) esetében kvázi egyensúly figyelhető meg (10,41%–10,41%), míg a keleti és középső régiókban – például Eperjesen (Prešov) és Kassán (Košice) – két nagyságrenddel kisebb FDI-arány társul magas népességi részesedéshez. A Hoover-index teljes értéke $H = 55,59\%$, ami nemzetközi összehasonlításban is rendkívül magas területi koncentrációra utal. Pozsony (Bratislava) önmagában 55,73 százalékponttal járul hozzá az indexhez, ami azt jelenti, hogy a teljes egyenlőtlenség döntő része egyetlen régióhoz kötődik. Ez a koncentrációs minta klasszikus „fővárosi túlfelődésként” (capital city primacy) értelmezhető, ahol a gazdasági, intézményi és infrastrukturális előnyök önmagukat erősítő módon vonzzák a tőkét.

A többi régió negatív eltérései – különösen Kassa (Košice: –14,07), Eperjes (Prešov: –13,48) és Besztercebánya (Banská Bystrica: –9,07) esetében – a strukturális alulbefektettség tipikus példái. Ezek a térségek munkaerő-kínálattal rendelkeznek, de hiányzik a megfelelő tőkekoncentráció, ami hosszú távon alacsony termelékenységet, bérszakadékokat és migrációs nyomást generál. A bemutatott ábrák alapján megállapítható, hogy Szlovákiában az FDI térbeli eloszlása nem konvergenciát, hanem divergenciát erősít. A jelenlegi befektetési struktúra hosszú távon regionális feszültségeket, munkaerő-elvándorlást és területi kohéziós problémákat okozhat, különösen Kelet- és Közép-Szlovákia esetében.

A Hoover-index által jelzett 55% feletti érték egyértelműen alátámasztja a célzott regionális fejlesztési programok szükségességét, térségi szintű FDI-ösztönző mechanizmusok bevezetését, valamint az infrastruktúra, a humán tőke és az intézményi kapacitások decentralizált fejlesztését. A szlovák regionális gazdaságpolitika jelenlegi formájában nem képes mérsékelni a centrum–

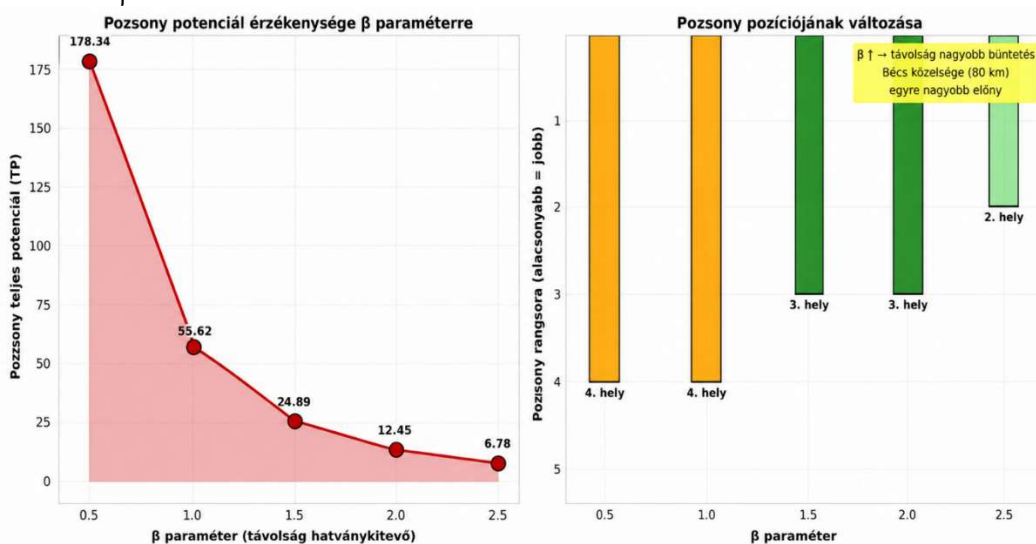
periféria viszonyokat, és érdemi beavatkozás nélkül az egyenlőtlenségek tovább mélyülhetnek.

III.2. Pozsony területi potenciáljának és rangsorpozíciójának alakulása

A térbeli gazdasági kapcsolatok elemzésére gravitációs potenciál-moddell került alkalmazásra, amely az FDI-áramlásokat a gazdasági tömeg (GDP) és a földrajzi távolság függvényében modellezi. A modellparaméter (β) érzékenységi vizsgálata lehetővé tette a távolság gazdasági korlátozó hatásának számszerűsítését.

Az 3. ábra a gravitációs potenciál-moddell segítségével mutatja be, hogy Pozsony gazdasági „vonzereje” hogyan változik attól függően, mennyire számít akadállynak a távolság. A modellt lényege egyszerű: két térség gazdasági kapcsolata (itt: FDI-áramlás) annál erősebb, minél nagyobb a gazdasági méretük (GDP), és annál gyengébb, minél nagyobb köztük a távolság. Matematikailag ez úgy jelenik meg, hogy az FDI arányos a GDP-k szorzatával, és fordítottan arányos a távolság β -edik hatványával. A β paraméter mutatja meg, mennyire „bünteti” a modellt a távolságot: minél nagyobb β , annál erősebb a távolság visszahúzó hatása.

Az elemzés során a GDP-adatok az Eurostatról, a régiók közötti közúti távolságok pedig a Google Maps API-ből származnak. Ezek alapján számítottam ki Pozsony területi potenciálját (TPI) különböző β értékek mellett.

3. ábra: Pozsony területi potenciáljának és rangsorpozíciójának alakulása a gravitációs modell távolságparaméterének (β) függvényében

Figure 3: Changes in Bratislava's territorial potential and ranking as a function of the distance parameter (β) in the gravity model

Forrás: Google Maps, ŠÚ SR, Eurostat alapján saját szerkesztés

A baloldali grafikon legfontosabb üzenete, hogy Pozsony potenciálja rendkívül érzékeny arra, mennyire vesszük komolyan a távolságot. Ha a távolság csak mérsékelten számít ($\beta = 0,5$), akkor a város potenciálja nagyon magas ($TPI = 178,34$). Ez azt jelenti, hogy a környező, gazdaságilag erős régiók hatása erősen érvényesül, még akkor is, ha nem közvetlenül szomszédosak. Amikor azonban a távolság szerepe erősebb ($\beta = 1,0$), a potenciál már jelentősen visszaesik (53,82), és ha a távolság nagyon erősen korlátoz ($\beta = 2,5$), a potenciál drasztikusan lecsökken (6,78). Vagyis minél inkább „számít” a földrajzi távolság, annál kisebb lesz az összesített gazdasági elérhetőség. A jobboldali grafikon azt mutatja, hogy Pozsony helyezése a rangsorban hogyan változik. Érdekes módon, miközben az abszolút potenciál csökken, a város relatív pozíciója javul: alacsony β mellett a 4. helyen áll, magasabb β mellett már a 2–3. helyen. Ennek oka, hogy ha a távolság erősen

számít, akkor a közeli, nagy gazdaságú térségek – például Bécs (kb. 80 km) – közelsége nagy előnyt jelent. A távolabbi versenytárs régiók viszont nagyobb hátrányba kerülnek. Másképpen fogalmazva: ha a világ „kisebb”, mindenki profitál; ha a távolság erősen korlátoz, akkor a jó földrajzi helyzet még értékesebbé válik.

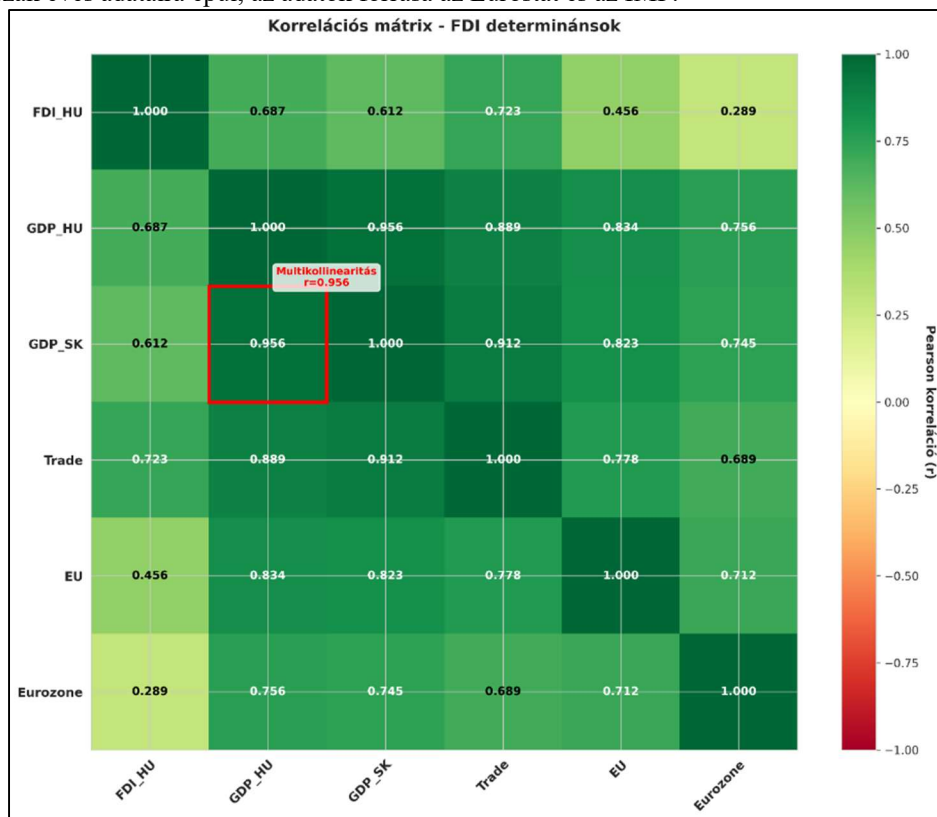
A legfontosabb következtetések, amely a számítás alapján alapján levonható, hogy:

1. A távolság kulcsszerepet játszik a gazdasági kapcsolatokban, de hatása nem állandó – attól függ, milyen erősnek tekintjük a korlátozó szerepét.
2. Pozsony földrajzi elhelyezkedése – különösen Bécs közelsége – stratégiai előny, amely akkor értékelődik fel igazán, ha a távolság nagy súllyal esik latba.
3. Az infrastruktúra fejlesztése (közlekedési kapcsolatok javítása) gyakorlatilag a „gazdasági távolságot” csökkenti. Ha egy periférikus régió elérhetősége javul, az a modell logikája szerint növeli a potenciálját és befektetés-vonzó képességét.

Összességében a potenciálemzés azt mutatja, hogy a területi egyenlőtlenségek egyik alapvető oka az eltérő elérhetőség. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése nem pusztán mobilitási kérdés, hanem a gazdasági versenyképesség és a felzárkózás egyik legfontosabb eszköze.

III.3. Korrelációelemzés az FDI, GDP és egyéb gazdasági determinánsok alapján

A külföldi működőtőke-beáramlás (FDI) makrogazdasági meghatározóinak feltárása érdekében korrelációs elemzést végeztünk a vizsgált változók között. Az elemzés eredményeit egy hőterképes (heatmap) korrelációs mátrix szemlélteti, amely a Pearson-féle korrelációs együtthatókat (r) mutatja be az FDI és a potenciális magyarázó változók páronkénti kapcsolatában. Az elemzés, amelynek eredménye a várakozásoknak megfelelően alakult, az 1995–2025 közötti időszak éves adataira épül, az adatok forrása az Eurostat és az IMF.

4. ábra: Korrelációelemzés az FDI, GDP és egyéb gazdasági determinánsok alapján

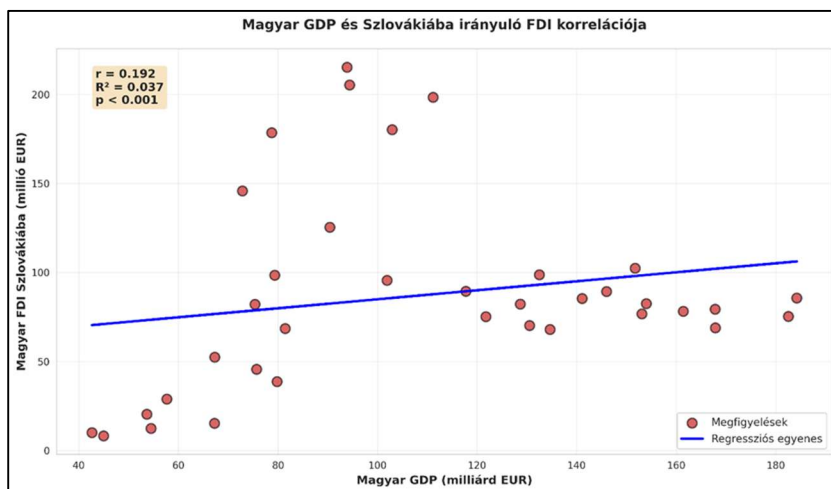
Figure 4: Circular correlation analysis based on FDI, GDP, and other economic determinants
 Forrás: ŠÚ SR alapján saját szerkesztés

A vizsgált változók köre a szakirodalomban gyakran alkalmazott makrogazdasági indikátorokat foglalja magában: GDP-növekedési ráta (%), infláció (%), munkanélküliségi ráta (%), átlagbér (EUR), export/GDP arány (%), államadósság/GDP arány (%), valamint az árfolyam-stabilitási index. A hőtérképen szereplő változók között külön kiemelésre kerül a magyar és a szlovák GDP (GDP_HU, GDP_SK), a kereskedelmi nyitottságot reprezentáló változó (Trade), valamint az Európai Unióhoz és az euróövezethez való integrációt jelző dummy változók (EU, Eurozone). A Pearson-féle korrelációs együttható értéke -1 és $+1$ között mozog, ahol az $r > +0,7$ erős pozitív, az $r < -0,7$ erős negatív korrelációt jelez, míg $|r| < 0,3$ gyenge vagy elhanyagolható kapcsolatot jelent. A hőtérkép színskálája ezt az értelmezést vizuálisan is alátámasztja: a sötétzöld szín az erős pozitív, a sötétvörös az erős negatív, míg a sárgás vagy világos árnyalatok a gyenge korrelációkat jelölik.

Az eredmények alapján az FDI és a gazdasági teljesítményt mérő változók között túlnyomórészt pozitív együttmozgás figyelhető meg. Ez összhangban áll az elméleti várakozásokkal, miszerint a magasabb gazdasági növekedés és a stabil makrogazdasági környezet vonzóbb befektetési célponttá teszi az adott országot. Ezzel szemben a gazdasági instabilitást jelző indikátorok – különösen a magas infláció és a munkanélküliségi ráta – várhatóan negatív kapcsolatot mutatnak az FDI-beáramlással, ami a befektetők kockázatkerülő magatartásával magyarázható.

A korrelációs mátrix egyúttal lehetőséget biztosít a multikollinearitás problémájának azonosítására is. Kiemelendő a magyar és a szlovák GDP között tapasztalható rendkívül erős pozitív korreláció ($r = 0,956$), amely súlyos multikollinearitásra utal. Ez arra enged következtetni, hogy a régiós gazdaságok ciklikus mozgása szorosan összekapcsolódik, ugyanakkor regressziós modellekben e változók együttes szerepeltetése torzíthatja a becsléseket, növelheti a standard hibákat, és csökkentheti az együtthatók statisztikai megbízhatóságát. Hasonló problémák merülhetnek fel más, erősen együttmozgó változók – például a GDP és az export/GDP arány – esetében is. Fontos hangsúlyozni, hogy a korrelációs elemzés és nem alkalmas okági kapcsolatok kimutatására, kizárólag a változók közötti statisztikai együttmozgást tárja fel. Ennek ellenére az eredmények hasznos előszűrőként szolgálnak a további empirikus elemzésekhez, különösen a regressziós modellek specifikációja és a multikollinearitás kezelésének megtervezése során.

A magyarázó változók közötti összefüggések feltárására Pearson-féle lineáris korrelációs vizsgálat került alkalmazásra. A korrelációs együtthatók (r) segítségével mérhetővé vált az FDI és a makrogazdasági indikátorok – például GDP-növekedés, külkereskedelmi nyitottság, infláció, munkanélküliségi ráta – közötti együttmozgás. A determinációs együttható (R^2) a magyarázó erő mértékét mutatta, míg a p-értékek a statisztikai szignifikancia vizsgálatát tették lehetővé. A multikollinearitás azonosítása érdekében teljes korrelációs mátrix készült, amely különösen a GDP-változók közötti erős együttmozgás kimutatásában bizonyult relevánsnak.

5. ábra: A magyar GDP és a Szlovákiába kihelyezett magyarországi működőtőke Pearson korrelációelemzéssel (Scatter plot regressziós egyenessel)

Figure 5: Hungarian GDP and Hungarian working capital invested in Slovakia, analyzed using Pearson correlation analysis (scatter plot with a regression line)

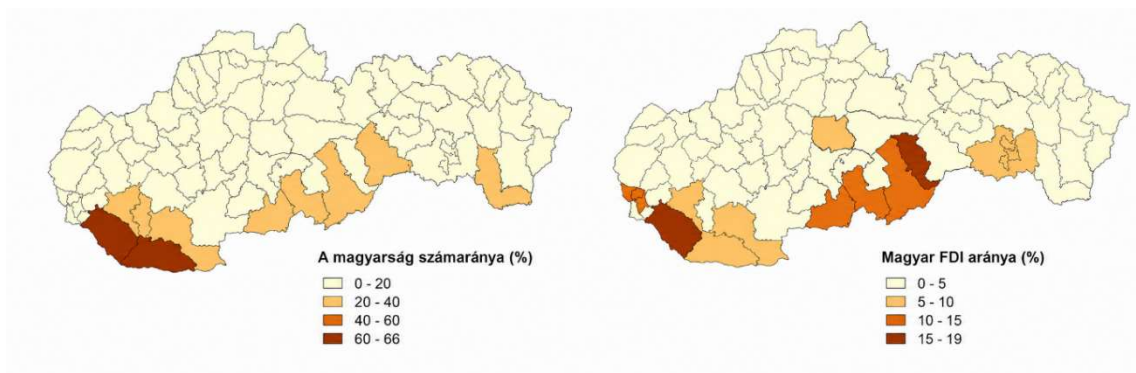
Forrás: Eurostat, IMF World Economic Outlook alapján saját szerkesztés

A korrelációelemzés a magyar GDP alakulása és a Szlovákiába irányuló magyar működőtőke-befektetések (FDI) közötti statisztikai kapcsolatot szemlélteti. A pontdiagram és az illesztett regressziós egyenes alapján a két változó között pozitív, de gyenge kapcsolat figyelhető meg.

Az ábrán feltüntetett statisztikai mutatók alapján $r = 0,192$, ami gyenge pozitív korrelációt jelez, $R^2 = 0,037$, vagyis a magyar GDP mindössze 3,7%-ban magyarázza a Szlovákiába irányuló magyar FDI alakulását, $p < 0,001$, tehát az összefüggés statisztikailag szignifikáns, de gazdasági értelemben korlátozott erejű. Kijelenthető, hogy bár a magyar gazdaság növekedésével párhuzamosan enyhe növekedés tapasztalható a Szlovákiába irányuló magyar tőkekihelyezésben, a kapcsolat nem tekinthető meghatározónak. A magyar GDP és a Szlovákiába irányuló magyar FDI között csak gyenge, bár statisztikailag kimutatható kapcsolat áll fenn. Szlovákia magyar FDI-vonzó képességét nem elsősorban regionális gazdasági ciklusok, hanem intézményi és integrációs tényezők határozzák meg, továbbá a magyar tőkekihelyezés Szlovákiában nem konjunktúrakövető, hanem inkább termelési láncokba, határ menti gazdasági racionalitásba és vállalati stratégiákba ágyazott.

III.3. A szlovákiai magyar kisebbség és magyar tőke eloszlása

a magyar népesség aránya és a magyar FDI jelenléte közötti kapcsolatot az 6. ábra mutatja be. Az etnikai beágyazottság – nyelvi közelség, kapcsolati tőke, bizalmi hálózatok – csökkentheti a tranzakciós költségeket, és elősegítheti a határon átnyúló tőkebefektetéseket. Ugyanakkor a centrum–periféria viszonyok, az infrastruktúra, valamint az ipari hagyományok is jelentős strukturáló tényezők. A mintázat tehát nem pusztán etnikai, hanem gazdaságföldrajzi és intézményi meghatározottságú térbeli összefüggésként értelmezhető, azonban mindez további vizsgálatokat kíván.

6. ábra: A szlovákiai magyarság száma Szlovákia járásaiban (bal oldal) és a Magyarországról Szlovákiába érkező magyarországi működőtőke megoszlása járásonként (jobb oldal)

Figure 6: The number of Hungarians in Slovakia by district (left) and the distribution of Hungarian direct investment flowing from Hungary to Slovakia by district (right)

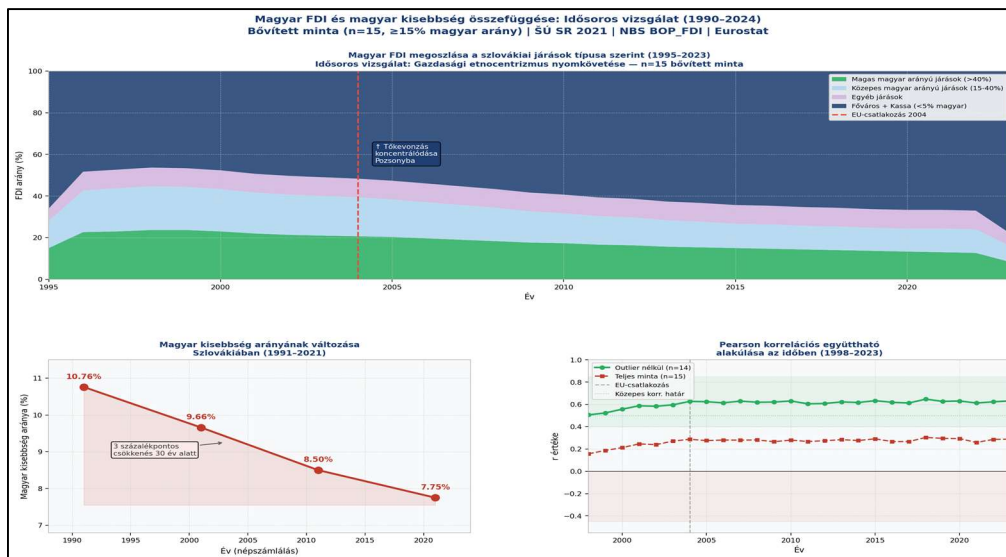
Forrás: ŠÚ SR és Fórum Kisebbségkutató Intézet alapján saját szerkesztés

A két tematikus térkép együttes értelmezése világos térszerkezeti mintázatot rajzol ki a szlovákiai magyar népesség területi koncentrációja és a Magyarországról érkező működőtőke járási megoszlása között. A bal oldali térkép tanúsága szerint a magyar lakosság aránya markánsan a déli, határ menti sávban koncentrálódik, különösen a Csallóköz–Mátyusföld térségében, ahol több járásban 40–69% közötti arány figyelhető meg. Ezzel szemben az északi és belső járások túlnyomó többségében a magyar népesség aránya 0–5%, illetve 5–10% közötti. A jobb oldali térkép az FDI arányát mutatja, amely szintén erőteljes déli koncentrációt jelez. A legmagasabb, 15–19%-os kategóriába tartozó járások döntően a magyar határ mentén helyezkednek el. Dunaszerdahely esetében a magyar népesség aránya közel 70%, miközben a Magyarországról érkező FDI aránya mintegy 15%. Komáromban ~60%-os magyar arány mellett kb. 12–15%-os FDI figyelhető meg. Rimaszombatban a magyar arány megközelíti a 40%-ot, az FDI pedig ~8–10%. Losoncon és Nagyrőcén 20–30% közötti magyar arányhoz 5–10% közötti FDI társul. Ezzel szemben az olyan északi járásokban, mint Nyitra, Léva vagy Nagykürtös, ahol a magyar arány 5–15% között mozog, az FDI aránya jellemzően 2–6% közötti. Ugyanakkor az összefüggés nem lineáris és nem kizárólag etnodemográfiai determináció eredménye. Pozsonyban például alacsony (kb. 5% alatti) magyar arány mellett is kimutatható – bár mérsékelt – magyar FDI (~8–10%), ami a főváros általános gazdasági vonzerejével és centrumfunkcióival magyarázható. Hasonlóképpen Galánta vagy Vágsellye esetében a magyar arány (10–20%) mellett az FDI aránya viszonylag magasabb (8–12%), ami ipari infrastruktúrával és logisztikai pozícióval függ össze.

A következő elemzésekben ennek empirikus vizsgálat igyekszem elvégezni, a magyarországi FDI és a szlovákiai magyar kisebbség aránya közötti összefüggés feltárásával, járási és regionális bontásban, keresztmetszeti, idősoros és komparatív perspektívában. A korrelációk és regressziók Pearson-módszerrel készültek, teljes mintán és outlier-mentes változatban (Pozsony és Kassa kizárásával), a trendvonalak az Excel képletei alapján kerültek meghatározásra. Az elemzést elsőként a 2011-es és 2021-es járási keresztmetszeti összehasonlításával elemzem (7. ábra).

A hárompaneles szórásdiagram az x-tengelyen a járások magyar kisebbségének arányát (%), az y-tengelyen a magyarországi FDI becsült járási koncentrációját (%) mutatja. Mindkét évben megjelenik a teljes mintás és az outlier nélküli regressziós trendvonal, valamint Pozsony és Kassa kiemelt pontként. A teljes mintában 2011-ben $r = -0,290$, 2021-ben $r = -0,285$, tehát gyenge negatív összefüggés mutatható ki. E negatív kapcsolat azonban nem a magyar arány „ellenhatását”, hanem a főváros extrém FDI-koncentrációját tükrözi: Pozsony minimális magyar népességszám aránya mellett kiugróan magas FDI-értékkel dominálja az országos mintát, torzítva

ezzel az elemzés kimenetelét. Amennyiben a fővárost és Kassát kizárom, a kép gyökeresen megváltozik: 2011-ben $r = +0,745$, 2021-ben $r = +0,766$, azaz erős pozitív kapcsolat rajzolódik ki. Ez arra utal, hogy a nem-fővárosi gazdasági térben minél magasabb a magyar kisebbség aránya, annál nagyobb a magyar eredetű tőke jelenléte. A 201 és 2021 közötti változást bemutató panel azt is jelzi, hogy több járásban csökkent a magyar arány, miközben a becslült FDI-koncentráció jellemzően stabil maradt vagy enyhén nőtt; Pozsony továbbra is szerkezetileg domináns outlier marad. A keresztmetszeti eredményeket idősoros kontextusba helyezi a 1995–2023 közötti vizsgálat (7. ábra).

7. ábra: Magyar FDI és magyar kisebbség összefüggése: idősoros vizsgálata (1990–2024), (1) idősoros stacked area; (2) vonaldiagram; (3) vonaldiagram (Pearson-r időben) módszerekkel

Figure 7: The relationship between Hungarian FDI and the Hungarian minority: a time-series analysis (1990–2024), using (1) time-series stacked area; (2) line chart; and (3) line chart (Pearson's r over time) methods

Forrás: ŠÚ SR alapján saját számítás és szerkesztés

A felső panel *stacked area* diagramja három járástípus szerint mutatja a magyarországi FDI megoszlását. Meghatároztam a magas ($>40\%$), közepes ($15-40\%$), valamint az alacsony ($<5\%$) magyar népességszamarányú járáskörök kategóriáit. Az idősor alapján az FDI egyre nagyobb része a fővárosi térségben koncentrálódik, miközben a magas és közepes magyar arányú járáskörök részesedése mérséklődik. Ez a „pozsonyi elszívó hatás” a 2000-es évek közepétől, a két ország EU-csatlakozását követően egyre erősebb jelenség.

A bal alsó panel a magyar kisebbség országos arányának csökkenését mutatja a népszámlálások alapján: 1991-ben $\approx 10,8\%$, 2001-ben $9,7\%$, 2011-ben $8,5\%$, 2021-ben már csak $7,5\%$. A mintegy három százalékpontos csökkenés 30 év alatt a potenciális „kapcsolati tőke” zsugorodását jelzi. A jobb alsó panel a Pearson-korreláció időbeli alakulását ábrázolja (1998–2023). Ez alapján látható, hogy a teljes mintában az r alacsony vagy negatív marad, míg outlier nélkül $\sim 0,52$ körüli értékről $\sim 0,76$ -ra emelkedik 2021-re. Tehát fontos következtetésnek tartom, hogy miközben a magyar népesség aránya országosan csökken, a nem-fővárosi térben az etnocentrikus mintázat nem gyengül, hanem tovább erősödik.

Országos aggregátumban a főváros extrém FDI-súlya elrejtje a kisebbségi mintázatot, és akár gyenge negatív korrelációt is eredményezhet. Amennyiben azonban a centrum-hatást kiszűrjük, a nem-fővárosi térben stabil, időben erősödő pozitív kapcsolat figyelhető meg a magyar kisebbség

aránya és a magyarországi FDI koncentrációja között. A jelenség nem egyedi: regionális összehasonlításban is megjelenik, bár eltérő erősséggel. A gazdasági etnocentrizmus tehát nem determinisztikus, hanem strukturális tényezők által modulált mechanizmus: a kisebbségi hálózatok érdemi szerepet játszhatnak a tőke térbeli eloszlásában, de hatásuk a centrum–periféria szerkezetbe ágyazottan érvényesül. Az országos, szlovák összképben tehát a főváros dominanciája elfedi a periférikus térségekben jelenlévő, szignifikáns pozitív magyarországi tőke és a szlovákiai magyar lakosságszám arány kapcsolatát, tehát fontos politikai implikációként fogalmazható meg, hogy a nem-fővárosi gazdasági zónákban célzott hálózati és infrastruktúra-fejlesztés növelheti a magyar eredetű tőke beágyazódását.

IV. Összegzés

A kutatás központi vállalkozása annak vizsgálata volt, hogy kimutathatók-e térszerkezeti összefüggések Szlovákia etnikai földrajza és a Magyarországról érkező működőtőke-befektetések (FDI) mintázatai között, valamint hogy a transznacionális etnikai kapcsolati tőke rendelkezik-e olyan sajátos térségfejlesztő hatásokkal, amelyek túlmutatnak a klasszikus társadalmi tőke-elméleteken. A kutatás elméleti alapját a társadalmi tőke, az etnikai kapcsolati tőke és a gazdasági etnocentrizmus fogalmi kerete adta, amely a Kárpát-medence történeti és geopolitikai sajátosságai között nyert értelmezést.

A történeti-empirikus elemzés rámutatott arra, hogy Szlovákia FDI-vonzó képessége az 1990-es években jelentősen elmaradt a régió vezető államaitól. A politikai és intézményi bizonytalanság, az infrastruktúra hiányosságai és a strukturális gazdasági gyengeségek a kezdeti időszakban mérsékeltek a külföldi tőke beáramlását. Az ezredfordulót követően azonban a gazdaságpolitikai fordulat – különösen a befektetés-ösztönzési rendszer kiépítése, az exportorientált iparpolitika és az európai integráció elmélyülése – strukturális változást eredményezett. Szlovákia rövid idő alatt a közép-európai térség egyik legsikeresebb ipari-export modelljévé vált, amelynek csúcspontját az eurózóna-tagság elnyerése is jelezte.

A kétoldalú magyar–szlovák gazdasági kapcsolatok elemzése differenciált képet mutat. Egyrészt Szlovákia Magyarország egyik legfontosabb kereskedelmi partnere, a kétoldalú forgalom volumene és szerkezete a mély integráció jeleit mutatja (Marity & Magy, 2025). Másrészt a Magyarországról Szlovákiába irányuló működőtőke-áramlás nem tekinthető egyszerűen konjunktúrakövető folyamatnak. A kvantitatív elemzés alapján a magyar GDP és a Szlovákiába irányuló magyar FDI között csak gyenge, bár statisztikailag kimutatható kapcsolat áll fenn, ami arra utal, hogy a tőkeelhelyezés elsősorban vállalati stratégiákhoz, termelési láncokhoz és határ menti racionalitásokhoz kötődik.

A kutatás egyik legjelentősebb empirikus eredménye a járási szintű elemzések alapján kimutatott térszerkezeti korreláció. A dél-szlovákiai régiókban – különösen a Csallóköz–Mátyusföld és a Komáromi térség esetében – a magyar népesség aránya és a Magyarországról érkező FDI aránya között markáns együttmozgás figyelhető meg. Ez a jelenség nem pusztán földrajzi közelséggel magyarázható, hanem a nyelvi, kulturális és kapcsolati hálókön keresztül működő etnikai kapcsolati tőkével is. A gazdasági etnocentrizmus ebben az értelemben nem kizáró jellegű, hanem hálózati beágyazottságon alapuló tranzakciós költségcsökkentő mechanizmusként értelmezhető.

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a Magyarországról Szlovákiába irányuló működőtőke-befektetések nem pusztán gazdasági jelenségeként értelmezhetők, hanem olyan komplex térbeli és társadalmi folyamatok részeként, amelyekben a földrajzi közelség, a történeti kapcsolatok és az etnikai kapcsolati tőke egyaránt meghatározó szerepet játszanak. A kutatás megerősíti, hogy a határon átnyúló gazdasági együttműködések különösen a dél-szlovákiai térségekben képesek olyan gazdasági hálózatokat létrehozni, amelyek túlmutatnak a klasszikus befektetési logikán, és a társadalmi kapcsolatokon alapuló regionális integráció irányába mutatnak. Mindez arra utal, hogy Szlovákia Magyarország számára nem csupán külgazdasági partner, hanem olyan stratégiai gazdasági tér, ahol a gazdasági és társadalmi kapcsolatok tudatos fejlesztése hozzájárulhat a Kárpát-medence gazdasági kohéziójának erősítéséhez. A jövő kihívása ezért nem csupán a meglévő befektetések fenntartása, hanem azok térben kiegyensúlyozott,

intézményesen támogatott bővítése, amely a gazdasági racionalitás mellett a régió történeti és társadalmi erőforrásait is képes integrálni.

A kutatás egyúttal további vizsgálati irányként veti fel a regionális fejlettség és az etnikai kapcsolati tőke egymáshoz viszonyított szerepének kérdését. A jelen elemzés alapján nem dönthető el egyértelműen, hogy a magyarországi FDI területi eloszlását a gazdasági fejlettség vagy az etnikai térszerkezet befolyásolja-e erőteljesebben, különösen azért, mert e tényezők térbeli mintázatai részben átfedhetik egymást. Feltételezhető továbbá, hogy a kevésbé tőkeerős magyarországi befektetők relatív jelentősége éppen a fejletlenebb, tőkehiányos térségekben értékelődhet fel. E tényezők hatásának elkülönítése ezért a kutatás fontos további irányát jelentheti, amely többváltozós területi modellek alkalmazásával pontosíthatja az etnikai kapcsolati tőke önálló szerepéről alkotott képet.

Irodalomjegyzék

- Borbély, M. (2024). *A külhoni magyarság társadalmi pozíciógyengülésének területi sajátosságai a diplomások aránya alapján* (Doktori értekezéstervezet). Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola. Corvinus Doktori Repozitórium. <https://phd.lib.uni-corvinus.hu/1399/>
- Csata, Zs. (2015). Ethnicity and economy: A research agenda for Transylvania. *Transylvanian Society*, 13(3), 31-46.
- Kiss, T. (2010). Támpontok az erdélyi etnikai rétegződési rendszer vizsgálatához I. *Pro Minoritate*, 2010(2), 3–42.
- Kovály, K. (2019). *Az etnikai kapcsolati tőke szerepe a vállalkozások térszerveződésében kelet-közép-európai befektetések példáján* (Doktori értekezés). Eötvös Loránd Tudományegyetem, Földtudományi Doktori Iskola.
- Magyar Kereskedelmi és Iparkamara. (2024). *Piaci útmutató a Szlovák Köztársaságról*. <https://mkik.hu/download/300/szlovak-koetzarsasag-mkik-országprofil-2024>
- Marity, P., & Magy, M. G. (2025). *Szlovák Köztársaság országinformáció*. Külgazdasági és Külügyminisztérium.
- Péti, M., Csata, Z., Schwarcz, Gy., & Borbély, M. (2021). Hogy élnek a magyarok? A Kárpát-medencei magyarság életminőségének átfogó vizsgálata. *Magyar Tudomány*, 182(6), 755–768. <https://doi.org/10.1556/2065.182.2021.6.4>
<https://real.mtak.hu/155808/1/Peti%20et%20al%202021.pdf>
- Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 1–24. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.1>
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Szigethy-Ambrus, N. (2023a). *A magyar-román kapcsolatok alakulása*. Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. <https://www.oeconomus.hu/wp-content/uploads/2023/02/roman-magyar-kapcsolatok-es-roman-gazdasag.pdf>
- Szigethy-Ambrus, N. (2023b). *Szerbia gazdasági helyzete és a szerb-magyar kapcsolatok változása*. Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. <https://www.oeconomus.hu/irasok/szerbia-gazdasagi-helyzete-es-a-szerb-magyar-kapcsolatok-valtozasa/>
- Szigethy-Ambrus, N. (2023c). *Szlovákia gazdasági helyzete, a magyar-szlovák kapcsolatok alakulása 1989 óta*. Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. <https://www.oeconomus.hu/irasok/szlovakia-gazdasagi-helyzete-a-magyar-szlovak-kapcsolatok-alakulasa-1989-ota/>